

Kamil Zeidler

prawnik

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

PRAWNOKARNA OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W dniach od 30 maja do 1 czerwca 2005 r. odbyła się w Gdańsku międzynarodowa konferencja na temat prawnokarnej ochrony dziedzictwa kultury. Jej głównym organizatorem była Prokuratura Apelacyjna w Gdańsku, a współorganizatorami m.in. Prezydent Miasta Gdańsk, Marszałek Województwa Pomorskiego, Komendant Główny Policji oraz Komisja ds. Ochrony Zabytków Episkopatu Polski. Patronat nad konferencją objęli ministrowie resortów kultury i sprawiedliwości. Ze względu na potrzebę kształtowania świadomości społecznej w dziedzinie ochrony dziedzictwa kultury w konferencji wzięli udział dziennikarze, a patronami medialnymi spotkania były: Telewizja Polska, Radio Gdańsk oraz dziennik „Rzeczpospolita”.

Dwoma zasadniczymi problemami, które podejmowano nie tylko w poszczególnych wystąpieniach, ale również w dyskusji i rozmowach kularowych, było inkorporowanie przestępstw przeciwko zabytkom do kodeksu karnego oraz działalność biegłych z zakresu sztuki w postępowaniu karnym, zarówno sądowym, jak i przygotowawczym. Konferencja, adresowana głównie do prokuratorów, przyciągnęła także przedstawicieli nauki, sądownictwa, policji, świeckich i kościelnych służb ochrony zabytków oraz innych zainteresowanych przedmiotową problematyką.

Przybyłych gości przywitał i konferencję otworzył Janusz Kaczmarek, prokurator apelacyjny w Gdańsku. Następnie głos zabrali: Sylwester Królak, podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, Jan Ryszard Kurylczyk, sekretarz stanu w Ministerstwie

1. Gdańsk, w tle wieża więzienna wraz z katownią. Fot. K. Zeidler.

1. Gdańsk, in the background: prison tower together with a torture chamber. Photo: K. Zeidler.

Infrastruktury, ks. arcybiskup dr Tadeusz Gocłowski, metropolita gdański, oraz Paweł Adamowicz, prezydent miasta Gdańsk.

Pierwszą część konferencji otworzył referat prof. dr. hab. Juliusza Chrościckiego, przewodniczącego Komitetu Nauk o Sztuce PAN, który przedstawił genezę i zarys dziejów światowego rynku sztuki oraz jego współczesne

problemy i wyzwania. Prelegent zarysował miejsce Polski w międzynarodowym obrocie dziełami sztuki i zabytkami. Prof. dr Kurt Siehr z Instytutu Maksa Plancka w Hamburgu zaprezentował główne zagadnienia prawne międzynarodowego rynku sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem problemów rewindykacyjnych. Prof. dr hab. Wojciech Kowalski

z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach omówił cywilnoprawne aspekty obrotu dobrami kultury, przedstawiając zarazem propozycje zmian legislacyjnych, mających służyć ochronie publicznego zasobu dóbr kultury. Dr Sarah Dromgoole z Uniwersytetu Leicester wygłosiła referat na temat systemu ochrony prawnej podwodnego dziedzictwa kulturowego w Wielkiej Brytanii, który obejmuje cztery ustawy. Dr Maciej Trzciniński z Uniwersytetu Wrocławskiego przedstawił prawno-karne i kryminalistyczne aspekty przestępstw popełnianych na stanowiskach archeologicznych, ubarwiając wypowiedź szeroką dokumentacją fotograficzną. Pierwszy dzień zakończyło wystąpienie Adama Koperkiewicza, dyr. Muzeum Historycznego Miasta Gdańska, poświęcone gdańskiemu dziedzictwu rozproszonemu. Autor zarysował w nim ogrom strat materialnych, które dotknęły gdańskie zabytki ruchome i nieruchome.

Obrady toczyły się w zabytkowym wnętrzu Dworu Artusa w Gdańsku, zrekonstruowanym po zniszczeniach i rabunkach, co nadało poruszonym problemom głęboką symbolikę.

Drugi dzień konferencji w Muzeum Archeologicznym otworzył prof. dr hab. Stanisław Waltoś, wygłaszając referat wprowadzający do istoty problemu prawno-karnej ochrony dziedzictwa kulturowego. Przedstawił w nim czyny zabronione, godzące w zabytki, oraz system ich karnoprawnej ochrony w prawie polskim. Prof. St. Waltoś odniósł się do jednego z najważniejszych problemów konferencji, czyli postulatu inkorporowania przestępstw przeciwko zabytkom do kodeksu karnego. Jego stanowisko w tej sprawie było dość sceptyczne – uznał, że niezbędna jest wieloaspektowa refleksja poświęcona temu zagadnieniu. Drugi referat, dotyczący problemów związanych ze stosowaniem ustawy z dn. 13 lipca 2003 r.

o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wygłosił Alberto Soldani, dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury. Kolejnym prelegentem był Kamil Zeidler z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, który zajął się problematyką karnoprawnej ochrony dziedzictwa kulturowego z perspektywy Unii Europejskiej. Współpracę organów ścigania ze służbą ochrony zabytków na płaszczyźnie karnoprawnej zaprezentował Piotr Ogrodzki, dyr. Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych w Warszawie – instytucji zajmującej się katalogowaniem dzieł sztuki i zabytków skradzionych i utraconych.

Dwa ostatnie referaty, związane z ochroną dziedzictwa archeologicznego, wygłosili Rafał Maciszewski, zastępca dyr. Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego w Warszawie oraz Zbigniew Paner, dyr. Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Obrady oraz dyskusję prowadził prof. J. Chrościcki.

Po przerwie obradowano pod przewodnictwem prof. St. Waltośa. Tematem tej części konferencji były przede wszystkim: działalność kościelnych służb ochrony zabytków oraz problemy kryminalistyczne. Jako pierwszy wystąpił ks. dr Tomasz Czapiewski, konserwator zabytków diecezji gdańskiej. Przedstawił przepisy prawa kanonicznego oraz szczególne obowiązki proboszczów w zakresie ochrony zabytków. Swoje wystąpienie opatrzył cytatami Jana Pawła II. Referat na temat praktycznej współpracy świeckich i kościelnych służb konserwatorskich w zakresie ochrony sakralnych dóbr kultury, przygotowany wraz z konserwatorem zabytków diecezji toruńskiej – ks. Stanisławem Kardaszem, zaprezentował dr Marek Rubinkowicz, wojewódzki konserwator zabytków w Toruniu. Tomasz Błyskosz, dyr. Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku,

omówił system ewidencji i do dokumentacji zabytków. Iwona Pomian z Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku wygłosiła, przygotowany wraz z prof. W. Kowalskim, referat poświęcony problematyce prawnej ochrony podwodnych obiektów archeologicznych.

Problemów kryminalistycznych dotyczyły referaty: Pawła Rybickiego, zastępcy dyr. Centralnego Laboratorium Kryminalistyki Komendy Głównej Policji o fałszerstwach dzieł sztuki w Polsce, oraz Aleksandra Głazka, dyr. Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie, o badaniach identyfikacyjnych utraconych dzieł sztuki. Wzbudziły one duże zainteresowanie praktyków, zwłaszcza że wzbogacone zostały dobrze przygotowanym materiałem fotograficznym.

Ostatni panel drugiego dnia konferencji, prowadzony przez dr. M. Rubinkowicza, rozpoczął referat komandora Marka Ilnickiego, zastępcy komendanta Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku. Dotyczył on nielegalnego wywozu dzieł sztuki z Polski w kontekście zagrożeń związanych z pełnoprawnym uczestnictwem Polski w Unii Europejskiej. M. Ilnicki wskazał na praktyczne trudności stosowania niektórych przepisów Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami po likwidacji granicy polskiej w ramach Unii Europejskiej. Jako ostatni wystąpił Wojciech Paczuski z Ministerstwa Infrastruktury, przedstawiając wnikliwą analizę normatywną problemu nielegalnego wwozu i wywozu dzieł sztuki w Polsce oraz w Unii Europejskiej. W dyskusji głos zabrali: prof. dr hab. Wiesław Pływaczewski, Mirosław Zeidler, Mirosław Karpowicz oraz Wojciech Paczuski.

Trzeciego dnia obrad, w Sali Wety Ratusza Głównomiejskiego w Gdańsku, wygłoszone zostały trzy ostatnie referaty. Jako pierwszy wystąpił A. Soldani, przedstawiając współpracę rzeczoznawców

Ministra Kultury z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości w sprawach opieki nad zabytkami. Następnie A. Głazek wskazał na konieczność dokonania zmian legislacyjnych w zakresie działalności biegłych sądowych w Polsce, przy uwzględnieniu standardów europejskich. Konferencję zamknął referat przygotowany przez prof. dr. hab. Marka Bojarskiego z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz prof. dr. hab. Wojciecha Radeckiego z Instytutu Nauk Prawnych PAN, a wygłoszony w zastępstwie przez dr. Janusza

Sawickiego z Uniwersytetu Wrocławskiego. Poświęcony był problematyce ochrony zabytków w polskim prawie karnym. W referacie tym, podsumowującym wcześniejsze rozważania, przedstawiony został obecny stan prawny oraz postulaty daleko idącej nowelizacji kodeksu karnego. W dyskusji głos zabrali: prof. W. Pływaczewski, A. Soldani i P. Rybicki.

Konferencję podsumował i oficjalnie zamknął Andrzej Leśniak, prokurator okręgowy w Toruniu, podkreślając, że wystąpie-

nia zaprezentowane podczas konferencji zostaną opublikowane w specjalnym wydawnictwie.

Można uznać, że spotkanie to miało w wielu aspektach charakter nowatorski. Doszło do szerokiej wymiany doświadczeń i poglądów między przedstawicielami organów wymiaru sprawiedliwości a służbami konserwatorskimi. A, co nie mniej ważne, konferencja skupiła przedstawicieli podmiotów nie tylko państwowych, ale również kościelnych, zajmujących się ochroną dziedzictwa kultury.

PENAL LAW PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE

An international conference on the penal law protection of cultural heritage, held in Gdańsk from 30 May to 1 June 2005, was organised by the Prosecutor's Office of Appeal in Gdańsk under the patronage of the ministers of culture and justice.

The two fundamental issues present in the papers and discussions were the inclusion of crimes against historical monuments into

the penal code and the activity of art experts in penal procedure. Although the chief addressees of the conference were prosecutors, the event attracted numerous representatives of the world of science, the court system, the police, secular and Church services specialising in the protection of historical monuments as well as all persons interested in the topic.

Many of the aspects of the conference were truly unprecedented – on the one hand, it witnessed an extensive exchange of experiences and views between representatives of the administration of justice and the conservation services; on the other hand, it gathered not only representatives of state organs but also scientists and Church subjects engaged in the protection of cultural heritage.

INFORMACJA O PRENUMERACIE

Prenumeratę „Ochrony Zabytków” można zamówić za pośrednictwem:

■ 1. RUCH SA

Informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” SA Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33; tel. (0-22) 532-87-31, 532-88-20, 532-88-16, fax 532-87-32; www.ruch.pol.pl, prenumerata@okdp.ruch.com.pl

■ 2. Wydawnictwo DiG

01-525 Warszawa, ul. Wojska Polskiego 4; tel. (0-22) 839-08-38; zamowienia@dig.pl

■ 3. Firma AMOS

01-806 Warszawa, ul. Zuga 12; tel. (0-22) 834-65-21

■ 4. GARMOND PRESS SA

01-106 Warszawa, ul. Nakielska 3; tel./fax (0-22) 836-69-21; prenwarszawa@garmond.com.pl

■ 5. INMEDIO Sp. z o.o.

90-446 Łódź, ul. Kościuszki 132; tel./fax (0-42) 636-44-47; prenumerata@inmedio.com.pl

■ 6. KOLPORTER SA

05-080 Izabelin, Mościska, ul. Bakaliowa 3; tel. (0-22) 355-05-65 (66), fax (0-22) 355-05-67 (68); prasowa.sc@kolporter.com.pl

Wydawnictwa Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków są do nabycia w siedzibie przy ul. Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa, pok. 12, w godz. 9.00-15.00.

Zamówienia można także składać telefonicznie: (0-22) 622-60-92 w. 123, faksem (0-22) 622-65-95 i pocztą elektroniczną: wydawnictwa@kobidz.pl. Spis dostępnych publikacji znajduje się na stronie internetowej: www.kobidz.pl